

mokslas ir menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1984

LAPKRIČIO MĖN. 17 d. / NOVEMBER 17, 1984

PART TWO — Nr. 229(42)

Šiame numeryje:

Katalikybė Lietuvos istorijoje.
„Lituanus“ sulaukė 30 metų.
„Onos veido“ Chicagoje laukiant — pokalbis su dramaturgu Algirdu Landsbergiu.
Bookerio laureatė — Anita Brookner.
Dobužinskio paroda Chicagoje.
Gintos Remeikytės eilėraščiai.
Ateities akademinis savaitgalis Chicagoje.
Pakabinkime nors po vieną paveikslą.
Baltų tautosakos simpoziumas Toronte.
Chicagos teatruose.
Nauji leidiniai.

„Lituanus“ sulaukė 30 metų

ANTANAS KLIMAS

1972 metų gegužės mėnesį, kalbėdamas AABS Trečiosios konferencijos atidarymo iškilmėse Toronte, profesorius Ivar Ivask, *World Literature Today* (anksčiau *Books Abroad*) redaktorius, labai išgyrė lietuvius. Anot jo, 1944 metais, kai rytų siaubo vejami bėgo estai, latviai ir lietuviai, lietuvių Vakaruose atsirado gerokai mažiau, negu estų ir latvių. O visgi lietuviai, anot prof. Ivask, daug daugiau padarė, kurdami pastovius informacijos bei kultūrinės sklaidos šaltinius. Kodėl? O todėl kad tik lietuviai sugebėję išleisti daugiatomę *Lietuvių enciklopediją*, jau pradėję leisti daugiatomę *Encyclopedia Lituanica* ir jau keliolika metų leidžią anglų kalba žurnalą *Lituanus*. Atsiminkime, kad tai buvo prieš keturiolika metų. Šiuo metu *Encyclopedia Lituanica* šeši tomai jau senokai baigti leisti, o *Lituanus* šiais metais sulauks pilnų trisdešimt metų.

Arvydas Tamulis, paruošęs lietuvišką raidyną „Lituanus“ kompiuteriui, ir Jonas Kučėnas — ilgametis „Lituanus“ žurnalo reikalų vedėjas.

Vygantų šeima. Kartais žurnalas siek tiek atsilikdavo, lyg ir sušlubuodavo, bet vėl atsigaudavo ir toliau stengėsi, jeigu taip galima išsireikšti, informuoti pasaulį anglų kalba apie Lietuvą, lietuvių, taip pat apie mūsų kaimynus latvius ir estus. Šiuo metu, finansinius reikalus jau keliolika metų tvarkant gabiam ir darbščiam reikalų vedėjui Jonui Kučėnui, *Lituanus* finansinė padėtis yra gana patenkinama. Žinoma, nei liuksusinio popieriaus nei spalvotų iliustracijų nei stambių specialiųjų numerinių žurnalas dar negali pasiekti, bet dabar elgetauti taip pat jau netenka.

Manau, kad skaitytojams gal įdomu būtų siek tiek sužinoti apie *Lituanus* dabartinę padėtį. Taigi, pirmiausia šiek tiek statistinių žinių. Šiuo metu žurnalas turi apie 4,000 prenumeratorių 96 pasaulio

šalyse. Keliolika egzempliorių, pavyzdžiui, eina į Japoniją, keli egzemplioriai net į Naująją Zelandiją, keliasdešimt egzempliorių prenumeruojama Australijoje. Apie pusę prenumeratorių yra lietuviai, apie pusę — ne lietuviai: individai, bibliotekos, mokslinės įstaigos, žurnalai ir pan.

Lituanus senesniuosis numerius galima užsisakyti iš University Microfilms, Inc., Ann Arbor, MI 48106. Tai yra labai svarbus dalykas, nes kai kurių senesniųjų numerių jau nebėra. *Lituanus* spausdinamų straipsnių santrumpas („abstracts“) yra skelbiamos Amerikos bibliografinio centro (American Bibliographical Center). Straipsnių, liečiančių istoriją, santrumpas yra skelbiamos Historical Abstracts. Straipsnių, liečiančių kalbą, kalboty- rą bei literatūrą, santrumpas yra skelbiamos Modern

Language Association Abstract System. Tokiu būdu, šie visi straipsniai tampa prieinami bet kuriam mokslininkui ar asmeniui bei studentui, besidominčiam šiais klausimais.

Šiuo metu *Lituanus* turi keturis redaktorus: Mykolas Drunga (i) ir dr. Jonas Zdanys (Yale). Per tuos trisdešimt metų, kalbant apskritai, išleista apie 120 atskirų numerių (vienas kitas numeris buvo dvigubas). Arba, skaičiuojant puslapius, apie 9,600 puslapių. Skaičiuojant metais, tomiais, arba knygomis, tai sudarytų 30 normalaus dydžio knygų. Kiekviena knyga turėtų apie 320 puslapių, nes kiekvienas numeris turi vidutiniškai 80 puslapių, bet kai kurie numeriai yra didesni, o vienas kitas, praityje, buvo ir kiek plonesnis, bet tokių buvo labai mažai.

Kas mėgsta statistiką, galime paminėti, kad per šiuos 30 metų buvo paskelbta apie 100 straipsnių iš istorijos, apie 90 straipsnių iš literatūros, buvo taip pat 45 straipsniai, liečią lietuvių kalbą bei apskritai kalbotyrą. Iš kitų sričių minėtina sociologija: 35 straipsniai; menas: 50 straipsnių; religija: 15 straipsnių; muzika ir panašūs dalykai: 15 straipsnių; filosofija: 10 straipsnių; politiniai mokslai: 75 straipsniai. Buvo recenzuota daugiau negu 105 knygos įvairiomis kalbomis, daugiausia nelietuvių.

Reikia taip pat paminėti, kad buvo skelbiami dokumentai, įvairūs dalykai iš bėgimų įvykių, minimi moksliniai suvažiavimai, didžiosios šventės ir pan.

Per tuos 30 metų *Lituanus* paskelbė 54 lietuvių menininkų kūrinių nuotraukas. *Lituanus* buvo paskelbta 55 lietuvių rašytojų kūrinių vertimai: poezijos, dramos, novelės, net romanų ištraukų. Jau vien tų vertimų

susidarytų keli gana stambūs tomiai — lyg kokia lietuvių literatūros anglų kalba antologija.

Gal reikėtų taip pat paminėti, kad buvo išleisti keli specialūs numeriai: M.K. Čiurlionis, Vincas Krėvė, lietuvių drama, taip pat gana didelis beveik monografijos dydžio prof. dr. William R. Schmalstieg numeris apie lietuvių kalbą.

Buvo taip pat kartkartėmis rašoma apie sportą, šoki, minimos kai kurios sukaktys ir pan. Paskelbta taip pat ir pluoštelis memuarų — atsiminimų. Buvo skelbiami straipsniai iš bibliografijos bei mokslininkų centrų bei kolekcijų.

Skaitytojas gal ir pagalvos: tie visi skaičiai yra įdomūs, bet man (mums) gal dar įdomiau būtų vienas pagrindinis klausimas, ar *Lituanus* pasiekia savo pagrindinį tikslą: duoti tikslią moksline informaciją apie Lietuvą ir lietuvių?

Nors aš pats su *Lituanus* jau esu susirišęs, galima sakyti, nuo pat pirmųjų jo metų, tačiau rimtai, moksliskai, statistiskai į aną klausimą labai sunku atsakyti. Asmeniškai galvoju, kad tikslas visiškai pasiektas: visose pagrindinėse bibliografijose, moksliuose leidiniuose dabar jau rasime *Lituanus* medžiagą cituojamą; *Lituanus* kreipiasi žmonių iš įvairių kraštų, prašydami daugiau informacijos; *Lituanus* bendradarbiauja pasaulinio lygio mokslininkai nelietuviai, tokie kaip kalbininkas prof. dr. William R. Schmalstieg (The Pennsylvania State University), istorikai, kalbininkai, literatūros specialistai ir t.t. Iš lietuvių mokslininkų humanitarų retai kuris yra nerąšęs *Lituanus*.

Leiskite man čia paminėti du ypatingus įvykius. Kai išėjo specialus prof. Schmalstiego numeris (Special Issue: The Lithuanian Language — Past and Present, vol. 28, no. 1, 1982, 100 psl.), Muensterio universiteto Baltų ir slavų kalbų seminaras užsisakė dešimt šio numerio egzempliorių, ir šis numeris tapo privalomas skaityti to seminaro studentams. Įdomu gal būtų paminėti, kad vienas anglas, gyvenęs Italijoje, kuris labai domisi indoeuropiečių kalbotyra, gavęs šį numerį, rašė, kad jis šį numerį perskaitęs trisdešimt kartų. Gal tai kartais kiek perdėta išsireikimo forma, tačiau anglai paprastai nelinkę į perdėjimus. Gal tai išimtis, lyg koks kuriozas, bet šių eilučių autorius pats šį laišką turi.

Gal reikėtų paminėti ir kitas toks gana įdomus dalykas: kai prieš kelerius metus buvo išspausdinti keli kun. Valkavičiaus (Wolkovics) straipsniai apie lietuvių JAV, tai ir *Gimtas kraštas* juos minėjo, tačiau, nenurodydamas, kokiame žurnale jie buvo išspausdinti... Gal dar keisčiau yra tai, kad vienu kitu atveju *Lituanus* pasirodęs straipsnis buvo minimas bei cituojamas net ir (Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Parastė

Katalikybė Lietuvos istorijoje

1986-1987 metų savartoje sueis 600 metų nuo Lietuvos antrojo (Jogailos-Vytauto) krikšto. Kokia šiai sukaktčiai pridurtina reikšmė? Ar ji išvis minėtina? Kai kas nedvejodamas sakys, kad ne. Šešių šimtų metų sukaktį nuo Jogailos ir Vytauto krikšto iškilmingai minėti, tai tolygu ignoruoti Mindaugo krikštą, kuris visai teisėtai laikytinas krikščionybės priėmimo istorine data Lietuvoje, nes ir kiti Europos kraštai, valdovai priėmus krikštą, buvo laikomi pasikrikštiję, nesvarbu, kiek ilgai po to dar būtų gyvavę senasis pagoniškasis tikėjimas. Po Mindaugo mirties pagoniškoji reakcija Lietuvoje buvo privertusi pranciškonus ir dominikonus vienuolių iš Lietuvos išvykti, bet prie Vytieno jie grįžo ir jau niekada iš Lietuvos nepasitraukė. Šį teigimą sutvirtina faktas, kad Gedimino laikais buvo dvi krikščionių bažnyčios Vilniuje ir viena Naugarduke. Iš šios pozicijos išeinant, tegalima kalbėti apie atnaujinto Lietuvos krikšto 600 metų sukaktį.

Kas dar labiau sukomplikuoja apsisprendimą, ar šią sukaktį švęsti ar nešvęsti, tai istoriniai nelemiami susiklostę mūsų santykiai su lenkais ir faktas, kad krikštas atėjo per lenkus, o su juo ir Vakarų Europos kultūra. Kai kurie istorikai yra nuomonės, jog ir jogailinis krikštas pačių lenkų buvo vėliau pabrėžiamas ir puoselėjamas, kaip tikroji krikščionybės pradžia Lietuvoje, nes tai atitiko jų politiniams tikslams — sekmingesniai Lietuvos lenkinimui. Ir mes patys dar vis stebimės, kaip giliai lietuvių tautos sąmonė buvo lenkiškumo persunkta. Lenkai įsigalėjo ne tik Vilniuje, bet ir Kaune, ir Šiauliuose. Žvelgiant į tai, darosi labai sunku sverti ir įvertinti Jogailos veiklą. Antra vertus, Jogailos krikštas vis tiek buvo apsisprendimas už vakarietišką krikščionybę. Iš tikrųjų gal nėra reikalo Jogailos kaltinti už vėlesnius lenkų politikos

ėjimus ar per stipriai varomą kultūrinę įtaką Lietuvoje. Mūsų laikais, galbūt jau galima būtų svarstyti ir Jogailos rehabilitacijos reikalą, aišku, neužmirštant tų visų painiavų, kurios ženklina mūsų ryšius su lenkais.

Kaip mūsų lietuviškos visuomenės mastu bus pažūrėta į šiuos klausimus? Nuo to ir pareis, ar mums ta sukaktis ką nors reikš. Mums naudinga žiūrėti, ir kaip sukaktis žadama minėti Lietuvoje. 1984 m. Lietuvos Bažnyčios „Liturginis kalendorius ir žinynas“ įrašo 600 m. Lietuvos krikščionybės sukaktį ir taip pat primena 1988 m. tūkstančio metų Rusijos krikšto sukaktį. Tai vertas dėmesio faktas, ir ne vien poleminių požiūriu, nes mums reikia labiau vispusiškai Vakarų ir Rytų krikščionybės įtakų lietuviams įvertinimo. Štai iš Rytų turbūt užsilikusios pas mus ir arijoniškos krikščionybės kai kurios įtakos (pavyzdžiui, mūsų žėgnonėje — apie tai yra rašę Mažiulis ir Bagdanavičius).

Sukaktys, tačiau, dažnai paskatina opias temas persvarstyti ir suteikia progą išleisti mokslinių veikalų, kurie įstengtų duoti naujos šviesos mums rūpimais istoriniais klausimais. Yra kilusi mintis paruošti sutelktinę studiją „Lietuvos katalikiška kultūra“. Šio projekto įgyvendinimui rūpinasi komitetas, kurį sudaro kun. Vytautas Bagdanavičius, dr. Juozas Meškauskas, Vincentas Liulevičius ir prof. dr. Vytautas Vardys. Jie yra kreipęsi į visą būrį talkininkų ir yra gavę didelį pluoštą atsiliepimų apie planuojamą knygą. Šioji parastė ir yra tų nuomonių kaleidoskopas. Ruošiamą knygą nebūtų istorinė studija techniška prasme — tai būtų bendro pasiskaitymo knyga, naudinga tiek išeivijoje, tiek okupuotoje Lietuvoje, kuri duotų progą apmąstyti visą rinkinį aktualių mūsų tautos istorijos interpretacijos ir dabartinio savęs supratimo klausimų.

Toks leidinys turėtų vertę, nežiūrint kaip mūsų lietuviškoji visuomenė nutartų minėti jogailinio krikšto sukaktį, todėl šią iniciatyvą sveikiname ir linkime gražios sėkmės.

Iš „Lituanus“ žurnalo archyvo — vieni iš pirmųjų skaitytojų: J. Kaributas ir aktorius Mickey Rooney 1956 metais.

„Onos veido“ Chicagoje laukiant

Pokalbis su

Algirdo Landsbergiu

— Sceninę savo kūrybą bene esate pradėję šurpiai tragiška drama „Penki stulpai turgaus aikštėje“. Po to lyg ir labiau pasukote į linksmesnį žanrą — į komedijas, gal tiksliau — į juoką pro asaras. Kodėl?

— Aplinkos poveikis? Vidinis polinkis? (Matot, kaip žydai, atsakau į klausimą klausimu.) Gal todėl, kad „Penki stulpai“ žvelgia į vieną tragiškiausių Lietuvos laikotarpių. Ar todėl, kad išeivija neišvengiamai komiška (ir, drauge, tragiška). Tai tragiškai — „be šypsenos“ — kategorijai priklauso ir pjesės „Sventas narvas“, kurią tebesitikiu galutinai užbaigti. „Onos veide“ — juokas su asarų skoniu.

— Kokia būtų Jūsų nuomonė apie neseniai skardėjusį „Absurdo teatrą“?

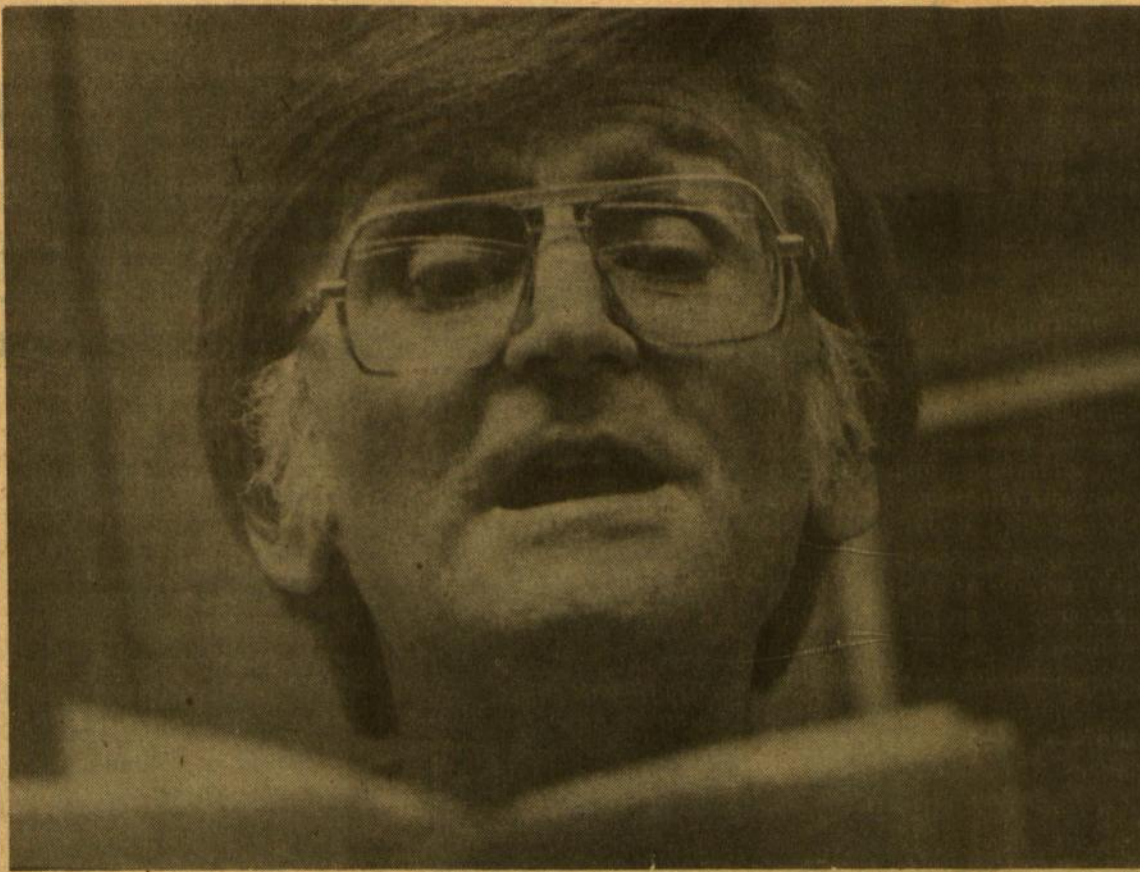
— Šiandien „Absurdo teatras“ jau retai belinkniuojamas. Kaip paprastai, tokios trumpalaikės etiketės parankios žurnalistams bei kritikams. Žymieji „absurdiniai“ dramaturgai, kaip Beckett ar Ionesco, šiandien paprasčiausiai moderniosios dramos klasikais, kurių veikalai netelpa į „absurdo“ dėžutę ar į jiems kergto „nihilizmo“ maišelį.

— Kokios naujienos dramaturgijoje dabar, po „absurdinių“ metų?

— Su „Absurdo teatru“ prasidėjo vienas vaisingiausių ir nutrūktagalviskiausiu avangardinės scenos periodų. Amerikoje pradėjo šaipytis „Pamaivinis teatras“ („Theatre of the Ridiculous“, kurį kolega Ostrauskas, su šančiškai absurdišku žaismingumu, buvo pavadinęs „ridikuliulo teatru“). Patyrėm „Žiaurumo“, „Aplinkos“, „Gatvės“, „Utopinį“ („Rojus dabar“) ir kitus teatrus. Menininkai gimė, o kritikai krikštijo ir klasifikavo, kad publika susigaudyti. Bet visas tas šurmulys jau seniai aprimo. Dramaturgai, kaip ir modernūs dailininkai, dabar mėgina pasinaudoti paskirais to avangardinio sprogimo fragmentais. Kai kurie režisieriai mėgina paversti sceną elektronine dėže; kiti grįžta į „pagrindus“, į modernų „klasicismą“.

— Ar visa tai veikia ir lietuvių dramaturgiją? Tuo atveju ir Jūsų?

— „Absurdiškumu“ pavadintas dramos laikotarpis yra paveikęs ir mūsų dramaturgiją Lietuvoje bei išeivijoje, įskaituojant manąją. Ir vienu, ir kitu „absurdiškųjų“ motyvai buvo sutikti su įtarimu ir nepasitikėjimu. Lietuvoje jie absoliučiai nesiderino su „tobuliau-

Algirdas Landsbergis skaito savo kūrybą New Yorke.

Nuotrauka Vytauto Maželio

sios pasaulio santvarkos“ kristoliniu palociumi; lietuviškasis „absurdizmas“ taip ir liko gana romus ir ribotas, lyginant su čekiškuoju ar lenkiškuoju. Išeivijoje „absurdizmo“ pasireiškimai papiktino ar išgąsdino ne tik didžiųjų publikos, bet ir daugelį literatų bei menininkų.

— Kodėl taip reaguota?

— Nes „Absurdo teatras“, kaip ir vėlyvo 19 šimtmečio farsas, atrodo žiaurus ir nesuteikia jokios paguodos. Todėl jis primena pasikėsinimą į tradicinę kultūrą. Bet pagalvokim, o gal ir gerai, kad to „absurdo“ yra. Kuo jo daugiau, tuo labiau mes, lietuviai, sugebėsim pademonstruoti savo ypatingą išmintį ir neabsurdiškumą.

— Pastaruoju metu nevengiate dalyvauti sceninės kūrybos konkursuose. Dažnu atveju juos ir laimite. Ar tokie konkursai būna tam tikras paskatas Jūsų šio žanro kūrybai? Kaip apilai tuos konkursus vertintumėt mūsiškėje situacijoje?

— Ne tiek paskatas sukurti pjesę, kiek proga ją, kartais ir ne visai užbaigtą, savaip išbandyti. Mūsiškėje situacijoje tokie konkursai nepagerina mūsų dramos kokybės — kažin, ar kas ir turi tokių iliuzijų — bet pajvairina mūsų viešąjį kultūrinį gyvenimą ir pagyvina dmesį teatrui. O tai nėra kenksminga.

Dėl savo paties dalyvavimo konkursuose esu išgirdęs tiesioginių bei netiesioginių priekaištų, kuriuos galima susumuoti į šias kategorijas: a) Rašymas yra rimtas dalykas ir todėl rimtas rašytojas vengia „konkursinių balaganų“; b) Iš premijos vis tiek

nepraturtėsi, o dalyvaudamas sutepi rašytojo „baltą togą“; c) Dalyvavimas konkursuose rodo pasamoneje glūdintį ypatingą garbės troškimą. Šiuos priekaištus begromu luodamas, prisiminiau amžinatislį bičiulį Antaną Skėmą, kuris į rašymą žiūrėjo labai rimtai, nebuvo per didelis garbėtroška, o konkursuose uoliai dalyvavo. Antanas būtų ir mane supratęs ir pritariamai palinkėjęs galva. Ir jam, kaip ir daugumai mūsų, vis reikėjo prisidurti pora grašių — tai duonai, tai sviestui, tai valeriūnui. (Tie, kuriems nereikia prisidurti, sunkiai tesupranta tuos, kuriems reikia: tik prisiminkim mūsų prezidento ar viceprezidento veidų išraišką, kai jų paklausia apie duoną ar sviestą). Rašyti teatrui jau savaime reiškia, kad baltoji toga susitęps; jos visišką baltumą išsaugoti tegali hermetiniai poetai dramblio kaulo bokštuose. Nuosaiiki garbėtroška yra normalus dalykas.

Į konkursus ir į konkursines ceremonijas žiūriu kaip į teatrinius įvykius. Iš „gatvės teatro“ įeini į „aplinkos teatrą“ auditorijoje ir kartu su kitais liaudies sūnumis bei dukromis dalyvauji „liaudies teatro“ spektaklyje.

— Lietuvių Bendruomenės sceninį konkursą laimėjo Jūsų „Onos veidas“, kurį dabar stato Los Angeles Lietuvių dramos sambūris ir kurį jie ateinančią savaitę atveža į Chicago. Ar apie šią komediją jau teko išgirsti kokių atsiliępimų?

— Nors komedija dar jaunutėlė, nepastatyta ir neišspausdinta, publikos reakcija jau teko išbandyti. Praėjusiu metu vasarą Chicagoje skaičiau ir „vaidinau“ ilgoką ištrauką dideliame būriui pasaulio lietuvių suvažiavimo dalyvių. Daugelis jų juokėsi bet kai kurie tvirtino, kad komedija per daug nerimta ir vietomis net „nedora“. Porai gerų žmonių nepatiko „farsiniai“ ar „šaržiniai“ komedijos elementai (kuriais, tarp kitako, knibžda vadinamoji „absurdinė“ drama, bet kurie tautiečiams vis tebeatrodo kaip įtartinai svetimkūniai). Dar sykį pasitvirtino, kad lietuviai yra rimčiausia ir nuosaukiausia tauta pasaulyje. Būdami tokiais, jie reikalauja rimtos, nuosaukiškos ir teigiamos komedijos.

— Atvirai kalbant, ar komedija „dora“?

— Dorutėlė. Tiesa, kai kurios detalės kai kam gali atrodyti nuosaukiškos nedoros. Tačiau komedijos visuma gaubiantis jausmas, jos pakiliusis

supratimas labai doras. Jei, sakykim, iškiltų klausimas, ar šią komediją įleisti į rojų, nedvejodamas atsakyčiau — taip. (Po poros mėnesių skaistykloje.)

— Jei komedijoje tikrai yra „nelietuviškos nerimties“ ir farsinių — „absurdinių“ elementų, iš kur jie išdygo?

— Patsai tuo stebėjau ir save kamantinėjau. Esu rimtas lietuvis, turėčiau rašyti tikrai rimtas pjeses ir komedijas. Pagaliau tą kankinančią mįslę išpėti padėjo medicinos pažanga, ypač elektroniniai mikroskopai, etc. Pasirodė, kad mano viduje slypi kita būtybė — ne lietuvis, o panašus į sicilijietį padaras, primenantis mafijos kurjerį, asirišką nosimį, armenišku liežuviu, dar su atrofavusių ragelių žymėmis kaukolėje. Tai tas padaras stumia mane į farsą, absurdą ir panašius nedorus dalykus. Kaip palengvėjo širdis, kokia našta nukrito nuo mano pečių, tai sužinojus! Tai ne aš! Tai jis, nedoras padaras, kaltas! Ir, parafrazuodamas Bernardą Brazdžionį, atveriau langą ir sušukau žvaigždėton naktin: „Aš nekaltas. Ne. Nešaudyk manęs!“

— Žinome, kaip pačiam autoriui sunku nešališkai apvartoti savo kūrinį. Bet ar nepamėgintumėte i „Onos veidą“ pažvelgti iš šalies ir jį šaltai bei objektyviai aprašyti?

— Mielai: aistra ir meilė, ilgesys ir gėdosumas kryžiuojasi didingose panoramose, kuri apima Los Angeles, Ariogalą, Santa Moniką, Maskvą. Veikėjai svirdučiuoja tarp kilniausių polėkių ir žemiausių poslinkių. Ir kokie veikėjai: Ariogalos Abdula, Akakijus Visarijonovičius Pobedomorda, sofistikuotoji Ofelija ir tūkstantai kitų. Paslaptinis Zucchini daržovės kultas. Ponišūs baliai, kruvini mūšiai...

— Žinome, kaip pačiam autoriui sunku nešališkai apvartoti savo kūrinį. Bet ar nepamėgintumėte i „Onos veidą“ pažvelgti iš šalies ir jį šaltai bei objektyviai aprašyti?

— Mielai: aistra ir meilė, ilgesys ir gėdosumas kryžiuojasi didingose panoramose, kuri apima Los Angeles, Ariogalą, Santa Moniką, Maskvą. Veikėjai svirdučiuoja tarp kilniausių polėkių ir žemiausių poslinkių. Ir kokie veikėjai: Ariogalos Abdula, Akakijus Visarijonovičius Pobedomorda, sofistikuotoji Ofelija ir tūkstantai kitų. Paslaptinis Zucchini daržovės kultas. Ponišūs baliai, kruvini mūšiai...

— Dėkojame rašytojui Algirdui Landsbergiui už pokalbį.

Algirdo Landsbergio komedijos „Onos veidas“ pastatymo dalyviai: pirmoje eilėje — R. Vitkienė, G. Raibienė, režisierius P. Maželis, R. Matienė. Antroje eilėje — V. Dovydaitis, A. Kiškis, E. Dovydaitienė, V. Jatulienė, S. Matas, V. Gilyš. Trūksta V. Kiškytės.

„Lituanus“

(Atkelta iš 1 psl.)

Sovietų Sąjungoje einančiuose moksliniuose žurnaluose, bet tik ne Lietuvoje.

Gal reikėtų pasakyti kelis žodžius ir apie ateitį. Ką ji atneš mums ir *Lituanus*, sunku pasakyti. Kai kas mini, kad reikėtų *Lituanus* sujungti su AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies) leidžiamu žurnalu *Journal of Baltic Studies*; kiti galvoja, kad reikėtų *Lituanus* kaip nors padaryti steigiamos Lituanistikos katedros leidiniu. Kiti pageidauja daugiau literatūros vertimų. Kiti pageidauja daugiau spausdinti vertimų iš Lietuvos pagrindžio spaudos. Kiti vėl pageidauja daugiau rašyti apie dabartinę padėtį pačioje Lietuvoje. Savaime suprantama, kad visos tokios sugestijos turi tam tikros racijos. Bet taip pat yra ir kliūčių. Sakysime, *Journal of Baltic Studies* nespausdina ir, kiek man žinoma, neketina spausdinti literatūros vertimų, apie dailininkų kūrinių nuotraukų. Jame ligi šiol vyrauja latviai ir estai. Bet tai nereiškia, kad nereikėtų apie visas tas nuosirdžiai išreikštas sugestijas bei galimybes pagalvoti.

Morkūno spaustuvė jau 22 metai spausdina *Lituanus*. Ypač esame dėkingi dr. Mykolui Morkūnui, jo žmonai Zinai, sūnui Audriui, taip pat Klementui Dedelei, Henrietai Vepštienai ir A. Pakalniškiui.

Nuo 1954 ligi 1964 metų *Lituanus* leidėjas buvo JAV ir Kanados Lietuvių studentų

— Atleiskit už pertraukimą, bet ar tikrai tai objektyvus ir tikslus komedijos aprašymas?

— Atvirai kalbant, ne. Dar atviriau pasakius: smarkiai perdėjau. Komedijoje nėra tūkstančių veikėjų, puošnių balių, ar kruvinių mūšių. Bet pasakiau ir šiek tiek teisybės. Pavyzdžiui, veikėjų vardai tikslūs...

— Ar publika, žiūrėdama „Onos veidą“, galės pasijuokti iš kitų, ar ir pati iš savęs?

— Tikrai iš kitų. Lietuviai, o ypač išeiviai, yra tokia ori tauta, kad iš jų juoktis ar juos komedijos veikėjais padaryti gali tik labai nekultūringi žmonės.

— Ko laukiate iš režisieriaus — Petro Maželio?

— Svarbiausia, jis profesionalas. Žinau, kad sukurs įdomų spektaklį. Be to, jis dar turi vieną ypatingai patrauklią savybę: nors ir apdovanotas scenine vaizduote, jis visad atidus tekstui, savavališkai netaisosi autorius žodžių. Drauge būdamas ir scenografu, jis sugeba sumontuoti vientisą pastatymą. Beje, Petras režisavo patį pirmąjį „Penkių stulpų“ spektaklį. Dabar, po 24 metų, jis stato mano komediją. Tartum, ilgo veiksmo užbaiga, prieš ateinančio veiksmo pradžią.

— Dėkojame rašytojui Algirdui Landsbergiui už pokalbį.

Lituanus

sąjunga. Nuo 1964 metų, vadovaujant Algiiui Lukui, buvo suorganizuota *Lituanus* Fondacija, pelno nesiekianti, nuo mokesčių atleista korporacija, iš pradžių veikusi JAV ir Kanados Lietuvių studentų sąjungos žinioje, o vėliau JAV LB žinioje. Šios *Lituanus* Fondacijos pirmininkais yra buvę V. Adamkus, A. Augaitis, V. Kasniūnas, A. Lukas, ir dabar inž. R. Vedegeys.

Iš pradžių žurnalą redagavo redakciniai kolektyvai. Vėliau buvo susiorganizuota kiek kitaip: pradėta kviesti atskirų numerių redaktoriai. Šiuo metu (1984) taip ir yra tvarkomasi. Gal kai kam būtų įdomu, kiek numerių yra suredagavę atskiri redaktoriai: T. Remeikis (30), A. Klimas (30), V. Vygantas (13), A. Mickevičius (7), J. Račkauskas (6), K. Skrupskelis (5), A. Staknienė (5), B. Vaškėlis (5), L. Sabaliūnas (4), A. Dundzila (3), J. Zdanys (3), B. Cipijauskaitė (2), S. Girmis (2), V. Vardys (2), K. Čerkeliūnas (1), S. Kuprys (1), S. Sužiedelis (1).

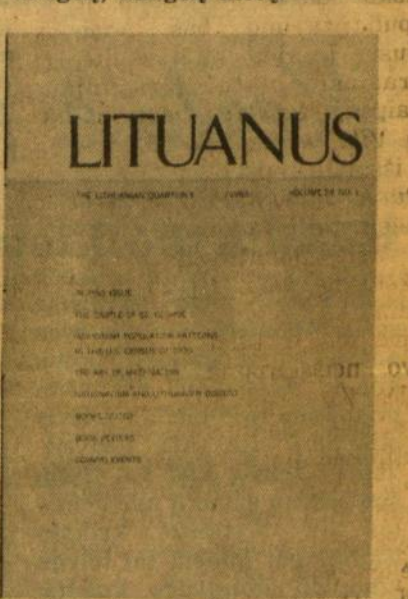
Šiais laikais (t.y. 1984 m.) *Lituanus* administracija gana dažnai kreipiasi pavieniais asmenys bei įstaigas, prašydami atsisiųsti kai kuriuos jiems reikalingus praeities numerius. Šiuo metu *Lituanus* administracija visiškai neturi jokių numerių

iš pirmųjų dvylikos metų: 1954-1966. Norėtusi šia proga paprašyti lietuvių visuomenės, kad, jeigu kas galėtų *Lituanus* administracijai atsisiųsti bet kuriuos numerius iš 1954-1966 metų, žurnalo leidėjai bei administratoriai būtų labai dėkingi. (Primerame adresas: 6621 So. Troy Street, Chicago, IL 60629).

Baigdamas norėčiau pacituoti iš laiško, gauto iš dr. Vytauto Dambravos, Venezuelos LB KV pirmininko. Jis rašo:

„Jubiliejinės sukakties proga norėju šį vertingą žurnalą pristatyti Pietų Amerikos inteligentijai per televiziją. Galimybė man davė Aštuntasis Pietų Amerikos Lietuvių kongresas. Du televizijos kanalai skyrė valandos programą, kurios viena dalis buvo skirta lietuvių tautos rezistencijai nagrinėti. Žiūrovo dėmesį iš karto patraukė priekyje išstatyti trys *Lituanus* numeriai... Gilios erudicijos programos vedėjas pelyntai gyrė lietuvių akademikų kultūrinį idealizmą ir entuziazmą kelti savo krašto vertybes ir rašyto tiesos žodžiu ginti Sovietų Sąjungos okupuotą kraštą... Televizijos programą, rodomą visam kraštui liepos 22 dieną, matė keli milijonai venezuelietų...“

Tegyvuoja *Lituanus* dar daugelį, daugelį metų.

Bookerio laureatė — prof. dr. Anita Brookner

Britanijoje kasmet paskiriama apie 100 visokiausių literatūrinių premijų, bet dydžiu tebeprimauja už romaną jau šešiolikti metai Bookerio duodamoji. Iš pradžių ją laimėjęs gaudavo 5,000 svarų, ilgainiui ta suma buvo padvigubinta, o šiais metais pakelta iki 15,000 svarų.

Komisija šįkart turėjo pasirinkti tinkamą romaną iš jai pateiktų 106. Atsirinko jį iš tos didelės krūvos iš pradžių šešis: J. G. Ballard *Empire of the Sun*, Julian Barnes *Flaubert's Parrot*, Anita Desai *In Custody*, Penelope Lively *According to Mark*, Anita Brookner *Hotel du Lac* ir David Lodge *Small World*.

Dar keletą savaitių teko laukti, kol paaiškės tas laimėjas. Laikraščiai spėjo, kad greičiausiai J.G. Ballard bus paskelbtas laureatu. Jo romanai tarp tų šešių yra pats realistiskiausias: jame vaizduojamas berniukas, kuris Sanchajuje japonų buvo uždarytas koncentracijos lageris ir išgyveno ten panašiose sąlygose, kaip ir kituose kraštuose, kur buvo ar yra tokios pragarinės kalnimo vietos. Pats knygos autorius vaikystėje yra išgyvenęs tokį kalinimą, taigi nėra abejones, kad jo kuriamieji vaizdai tikroviški.

Britanijoje įprasta, kad mėgstantieji lošti ir turintieji tam reikaliu pinigų bėga ir tas įstai-gas, kuriose priimami pinigai lažyboms, ne tik kuris arklys ar šuniukas lenktynėse atbėgs pirmas, bet ir kuri partija ar atskiras kandidatas laimės rinkimus. Lažyboms jos priima pinigus ir dėl Bookerio premijos. J. G. Ballard šįkart pirmavo: 6-4 (tuoj po jo ejo David Lodge). Šįkart tie vadinamieji „bukmeieriai“ bus gražiai uždribę iš tų, kurie sunėšė jiems pinigų už Ballard ir Lodge, nes Bookerio premiją laimėjo Anita Brookner, kurią

spėjikai buvo nugarėję ir patį galą, i paskutinę vietą: 6-1.

Kad mažai tebuvo tikinčių A. Brookner laimėjimu, rodytų tegu ir toks pavyzdėlis. Kol dar nebuvo aišku, kas bus tas išrinktas, Penguin leidykla savo knygyne specialioje vietoje išstatė tik penkias i premiją kandidatuojančias knygas — *Hotel du Lac* tarp jų nebuvo.

Profesorė daktarė Anita Brookner yra meno specialistė, parašiusi studiją apie prancūzų meną. Pastaraisiais metais ji yra išleisčiusi keturis nedideles apimties romanus (ir šis premija apdovanotas yra tik 184 puslapiu), kurie visi susilaukė teigiamo įvertinimo. *Hotel du Lac* romane veiksmas vyksta Lozanoje 18 amž. Įteikdamas premiją, komisijos pirmininkas prof. R. Cobb apie tą romaną yra pasakęs, kad jis parašytas su sausu humoru, kreipiant dėmesį į smulkias detales, ir pasakojama prislopintu tonu, dėl to ir susidaro ano amžiaus elegancijos ir paprastumo vaizdas. Kiti kritikai įžiūri romane komiško ir romantiko. Tema: gėris kencia nuo blogio, nuo gėdos.

Kadangi Bookerio premija vis išpopuliarinama, tai laimėjusiam ji ir įteikiama iškilmingai. Tos iškilmės paprastai rodomos ir televizijoje, taigi ir laikraščiu neskaitantieji, jeigu tik nori, gali ta proga susipažinti ne tik su laimėjusiu, bet ir su tais keliais kitais, kurie su juo varžėsi, nes kiekvienam jų leidžiama programoje pasisakyti apie savo kūrinių. Dar ir keli specialistai pakabla apie tuos premijos laukiančius kandidatus.

Anita Brookner yra 46 m. amžiaus. Jos tėvai buvo i Britaniją atsikraustę Lenkijos žydai.

B. Kazimieraitis

Los Angeles dramos sambūris repetuoja Algirdo Landsbergio „Onos veidą“. Sovietų muitininkas — V. Dovydaitis, Ona — V. Jatulienė. Spektakliai Chicagoje bus lapkričio 22 ir 23 dieną Jaunime centro scenoje.

Dobužinskio paroda Chicagoje

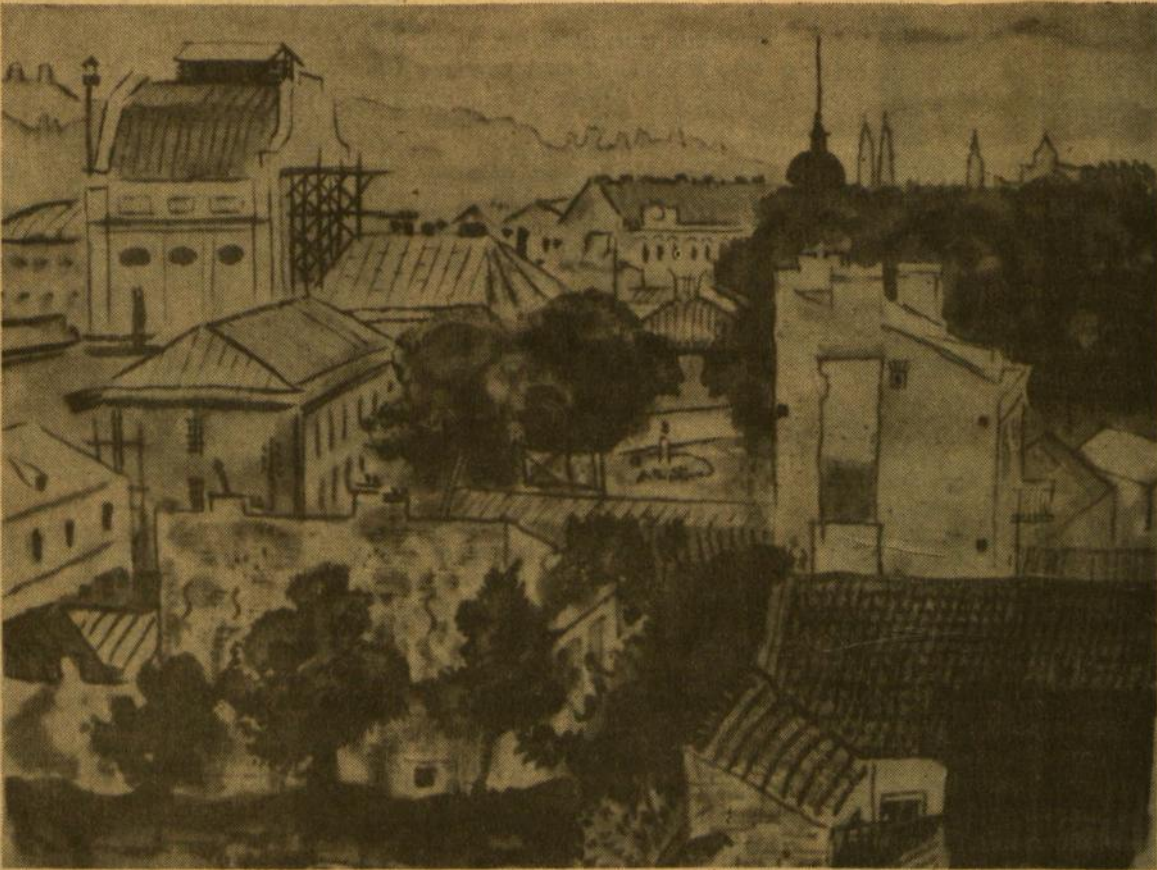
ADOLFAS MARKELIS

Prieš metus Lietuvių dailiojo meno institutas įsigijo Mstislavo Dobužinskio 40 paveikslų „Senosios Lietuvos“ ciklą ir dabar jį išstato parodoje, Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje, Chicagoje. Paveikslai, profesiniai ir žiūrovo, kuriam praeities lietuviškoji miestelių ir bažnytkaimių romantika iš naujo blykstelės Dobužinskio kūryboje.

Sios parodos proga norėtusi priminti, kad Dobužinskis nebuvo užgesęs žiburys lietuviškoje išeivių spaudoje. Dr. Vanda Sruogienė keliomis progomis aprašė šį garsų dailininką *Draugo* dienraštyje ir 1977 m. *Sėjos* žurnale, pateikdama ištraukas iš jo memuarinės *Atminimų* knygos, išleistos rusų kalba 1976 m. New Yorke. Dar labiau jo vardas minimas pavergtosios Lietuvos kultūrinės sferose; jis ten nėra užmirštas, bet visokiomis progomis iškeliama šviesi dailininko asmenybė, jo lietuviška kilmė, ypatingas ryšis su Vilniumi ir Lietuva, jo blyksnis lietuviškame meno pasaulyje ir jo įtaka jaunesiems dailininkams. Be abejonės, šalia dail. J. Vienožinskio prie Dobužinskio darbų vertinimo ir populiarizavimo bus prisidėjusi Ingrida Korsakaitė, parašiusi platų įžanginį straipsnį *Mstislavo Dobužinskio Vilniaus vaizdų albumui* ir išsamią apžvalgą *XX a. lietuvių dailės istorijoje*. Išeivijoje neturime didesnės studijos apie Dobužinskį, o jos reikėtų ne vien dėl to, kad dailininkas yra seniai kitų pripažintas, bet dėl to, kad jis buvo neišskiriama Lietuvos dailės istorijos dalis. Apgailėtina, kad dailininkui reikia mirti, kad jis būtų pripažintas savyjū; reikia, jog svetimieji jį surastų, kad mes patys praragėtume, ką mes turėjome savo tarpe.

M. Dobužinskis, kaip ir daugelis mūsų praeities ar net dabartinių kūrėjų, priklauso istorinės Lietuvos kultūrinei ir visuomeninei tradicijai. Prisiminkime Adomą Mickevičių, Oskarą ir Česlovą Milašius ir daugelį kitų, save laikiusiais „gente lituanus, natione polonus“ (lietuvių kilmės, lenkų tautybės).

Prisiminimų knygoje M. Dobužinskis pateikia smulkesnių detalių apie savo praeitį ir ryšius su Lietuva. Jo senelis kalbėjęs: „Mes, Dobužinskiai, nesame aristokratai, bet kilę iš labai senos Lietuvių bajorų šeimos — šito nepamirškite. Dokumentai, kurie po tėvo perėjo man, sako, kad mūsų giminė nuo senų kariuomenės generolas, laikė save lietuvių, kilusių iš Dabuzių vietovės, Ukmergės apskrityje. Vaikystę praleidęs Peterburge ir Vilniuje, kur jis baigė gimnaziją, studijavo teisę ir drauge meną, priklausė tuo metu garsiam „Meno pasauliui“ (Mir Iskustva), gilino meno studijas Muenchene (1899-1901), Paryžiuje ir Italijoje. Labiausiai jis yra žinomas kaip pasaulinio garso scenografas, sukūręs per 40 dekoracijų Lietuvos operai ir teatrui, neskačiuojant Vakarų Europos ir JAV. Nepriklausomoje Lietuvoje jis turėjo 14 personalinių parodų, kur dominavo lietuviška tema.

M. V. Dobužinskis
Iš rinkinio „Senoji Lietuva“.

Kaunas — Valstybinis teatras ir sodelis.
Nuotrauka — Jono Tamulaičio.

tika, 1932 m. buvo pakviestas kaip pasaulinio garso dailininkas į pirmąją jaunųjų dailininkų „Ars“ parodą. To laiko lietuviškoji spauda, kaip *Lietuvos Aidas* ar *Naujoji Romuva*, ir visuomenė jį labai vertino. Dar gerokai anksčiau Dobužinskis globojo mūsų dailininką M. Čiurlionį, padėdamas jam patekti į „Meno pasaulio“ sąjungą ir rusų dailininkų rengiamas parodas, tuo pačiu išskeldamas Čiurlionio genijų Rusijoje.

Dobužinskis žinomas ir kaip knygų iliustratorius — grafikas. Šalia apipavidalintų Lietuvos švietimo ministerijos užsakytų vadovėlių ir kitų nespausdintų knygų reikėtų priminti vieną grožinės literatūros kūrinių — Balio Sruogos *Giesmę apie Gediminą*, iliustruotą 1938 m. Dobužinskis daug keliau ne tik po Lietuvą, bet gerai pažinojo ir Vakarų Europą ir yra daug sukūręs paveikslų Peterburgo, Londono, Amsterdamo ir Paryžiaus temomis. Ypač jis garsus Vilniaus peizažais, kurių yra daugiau 70. 1924 m., palikęs Sovietų Sąjungą, priėmė Lietuvos pilietybę ir daugiau dešimtmečio gyveno ir kūrė Lietuvoje. Iš to laiko yra žinomi „Kauno“ ir „Senosios Lietuvos“ paveikslų ciklai. Nuo 1917 m. bolševikinės

revoliucijos iki antrojo pasaulinio karo jis buvo keliaujantis menininkas, niekur ilgiau neapsistojęs, išskyrus Lietuvą. 1939 m. išvyko į Londoną ir vėliau į JAV. Po karo išvietintas, kaip ir mes visi, nuo 1952 m. apsigyveno Italijoje ir New Yorke. Jo sūnus Vsevolodas Dobužinskis, taip pat dailininkas, surengė tėvo „Senosios Lietuvos“ kūrinių parodą Brooklyne, lietuvių Kultūros židiny 1973 m. Prieš tai dar buvo surengtos dvi parodos Bostone ir Wilkes Barre, Pa., ir 1975 m. Chicagoje.

„Paskutinį kartą teko jį matyti Chicagoje, Prokofievo operos „Meilė trims apelsinams“ pastatyme. Dobužinskis pasirodė scenoje, kai sužėdė ovacijos. Tai gana retas Amerikoje atsitikimas, kai menininkui — dekoratoriui rodoma šitokia pagarba. Po kelerių metų sužinojome apie dailininko mirtį 1957.XI.12“ — rašo dr. V. Sruogienė.(2)

Gal reikėtų kiek sustoti prie Dobužinskio grafines kūrybos, surištos su Lietuvos gamtovaizdžiu, jo architektūrinių peizažų, praeities miestelių ir bažnytkaimių, paminklų, kurie buvo sunaikinti per karą, pakeisti naujesne statyba ar net ir paties laiko sugrauzti. Praeitis nesikartoja, bet išlieka

nepaliesta tik dailės kūrinys. Šiuo atveju ji išryškėja Dobužinskio architektūrinėje linijoje. „Architektūrą Dobužinskis prisodrina lyriškos nuotaikos, dermės su gamtovaizdžiu, nes yra įsitikinęs, kad jo formų harmoniją bei santūrumą pagimdė „pats gruntas, pati žemė... pats Lietuvos peizažas“ kuklus, paprastas ir mielas“, — taip apibūdina jo kūrybą I. Korsakaitė, cituodama *Naująją Romuvą* (1939 m. Nr. 37-38). Dail. L. Trukys rašo, kad Dobužinskis „visą amžių studijavo linijos kultūrą“. Jo linijai įtakos turėjo japonų dailė ir, pasak J. Vienožinskio, „prancūzų menas jo linijai davė lengvumo, subtilumo, gyvumo ir paprastumo. Jo linijos charakteris — rimta, vienpusiška analizė, lengvai, tarytum, naiviai, eskiziškai perduota. Toji linija sudaro svarbiausią kūrybinės kalbos elementą, ne vien meniškąją, bet ir psichologiškąją esmę. Kur nėra linijos, tenai nebėra ir Dobužinskio, nebėra jėgos, gyvybės“.(3)

Keliaudamas po Lietuvą, Dobužinskis ieškojo savo protėvių praeities. Lankėsi 1929 m. Dabuziuose, išvažinėjo visą Žemaitiją ir kitas Lietuvos vietas, piešdamas provincijos užkampio bažnytkaimius, koplytstulpius, senas varpines ir koplyčias, sinagogas, lietuviškus kryžius, dvarų rūmus ir interjerus. Daugiausia jo piešiniai piešti pieštuku ar tušu, rašalu, lengvai akvarele nuspalvinti, tačiau spalva yra daugiau fonas, atspindįs tuolaikinę dailininko nuotaiką. Pagrindinis elementas yra architektūrinė linija. Kaip tik šiame „Senosios Lietuvos“ cikle žiūrovas pajus jo liniją, lietuvišką peizažą ir laiko tėkmėje užmigdytas praeities detales.

Dobužinskio „Senoji Lietuva“ sukurta 1932-1933 metų laikotarpiu. Paveikslai, palyginti, mažo formato, tačiau jie „dvelkte dvelkia intymiška kūrybine dvasia“ ir juose „tuo pat laiku nepaprastai vykusiai ir vaizdingai sugautas tipas ir kiekvieno vaizduojamo dalyko saviškumas“.(4)

Kaip minėjau, Dobužinskio darbų parodą rengia Lietuvių dailiojo meno institutas, Lietuvių Fondo padalinys. Paroda bus Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje penktadienį, lapkričio 23 d. 7 v.v. (atidarymas) ir tęsis du savaitgalius — lapkričio 23, 24, 25 ir lapkr. 30, gruodžio 1 ir 2 dienomis. Parodą atidarys rašytojas Povilas Gaučys.

Ginta Remeikytė

PALYDŽIU

Kai buvau maža
ir klausiaus pasakų
apie princus ir princeses,
nesupratau:
„Mama, kodėl vestuvėse verkia?“

„Oi, motiute motinėle,
Skyrei man vietele.
Ir išskyrei man vietele
Į didį vargelį“.

„Palenkta, rūtele,
Daugiau nežaliuosi,
Tu, jauna mergele,
Daugiau nedainuosi“.

Šiandieną
vieną
po
kitos
savo
drauges
palydžiu.

Rūtelėmis.
Sadute.

Palydžiu.
Suprantu.

Ir verkiu.

1984

ATSKLEISTA

Vaškas
ir vynas.
Atleisk,
kad reikalauju paaiškinimo.

Žvakės ištirpo,
bet
aš
degu.

1984

MOTINOS DOVANOS

Mama, aš dėvėsiu tavo baltą vestuvinę suknelę
ir į veliumą įsegiu rūtelį.

Mano dvidešimt pirmajam gimtadieniui
tu atneši man
puokštę ramunių (įmerkiau į stiklinę ir pastačiau
prie veidrodžio ant komodos)

butelį šampano (išgėriau su draugais)
tortą su žvakute (kartu uždegėm ir užkandom).

Palinkėjai kantrybės.
Prižadėjai, kad gyvenimas neapvils.

Tu pravirkai.

Mama, neverk.
Tu įsegi man į veliumą rūteles,
nors ir jos būtų nuvystusios.

Motinos diena, 1984.

PAS GRAIKUS

tu nusivedei
pas graikus

šešiolikmetis
švenčia
gimtadienį
su motina tetom
broliais ir seserim
tėjų vaikais

priklaupia
kartu
su broliais pusbroliais
ir ploja
savo
šokančiai
motinai

nusilenkia
per galvą
permetamai
jos
kojai

abiem rankom
paima
jos koją
pabučiuoja

jis
laimingas
jis
sūnus

1984.VIII.6

PASAULYJE

amsterdam
produktai
išstatyti
languose
ir apšviesti
raudonomis
lemputėmis

kaina nustatyta

ЕУЛОУ

į juodas
sukneles
ir kojines
našlės
suvyniotos
saulės
trenksmui

uždengta prilaikyta

firenze
iš baltos
kriauklės
gimsta
venera

nepalietinama nuoga

dalia — valia
valia — dalia

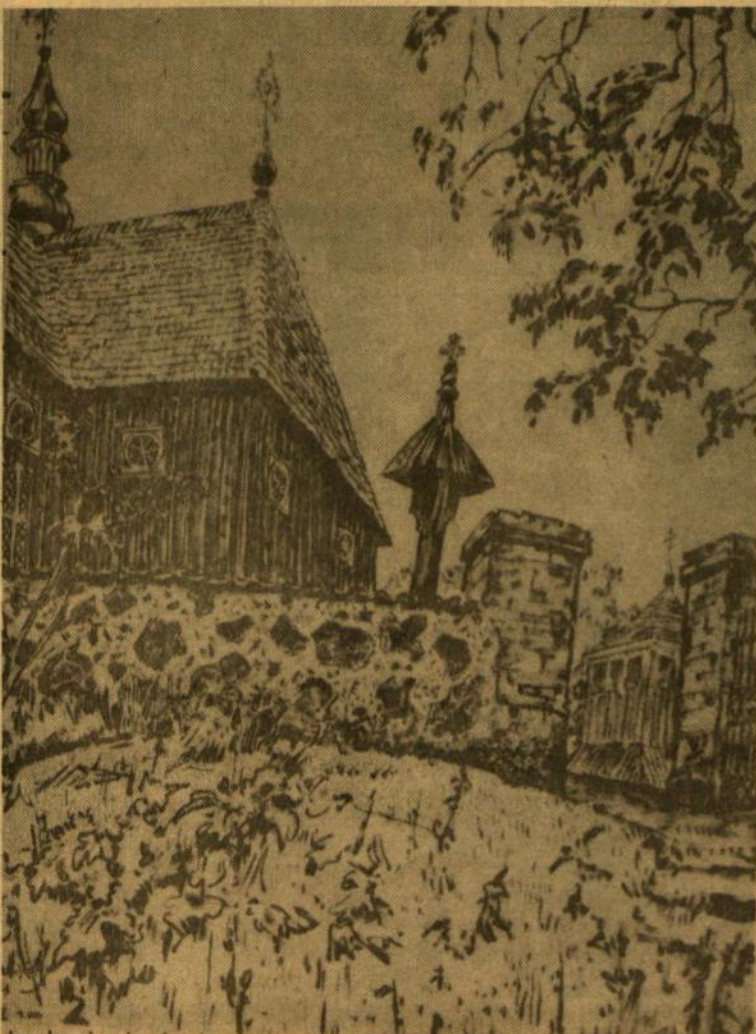
1984.VIII.5

NAUJI LEIDINIAI

• J. Burkus. TĖVAS GINAS — ŠIU DIENŲ STIGMATIZUOTASIS. Hot Springs, Arkansas: Sėduva, 1984 m. 110 psl. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, Chicago, Ill. Kaina — 4 dol. Gaunama pas leidėjų (Sėduva, 809 Ramble Street, Hot Springs, AR 71901), pas platintojus ir Drauge.

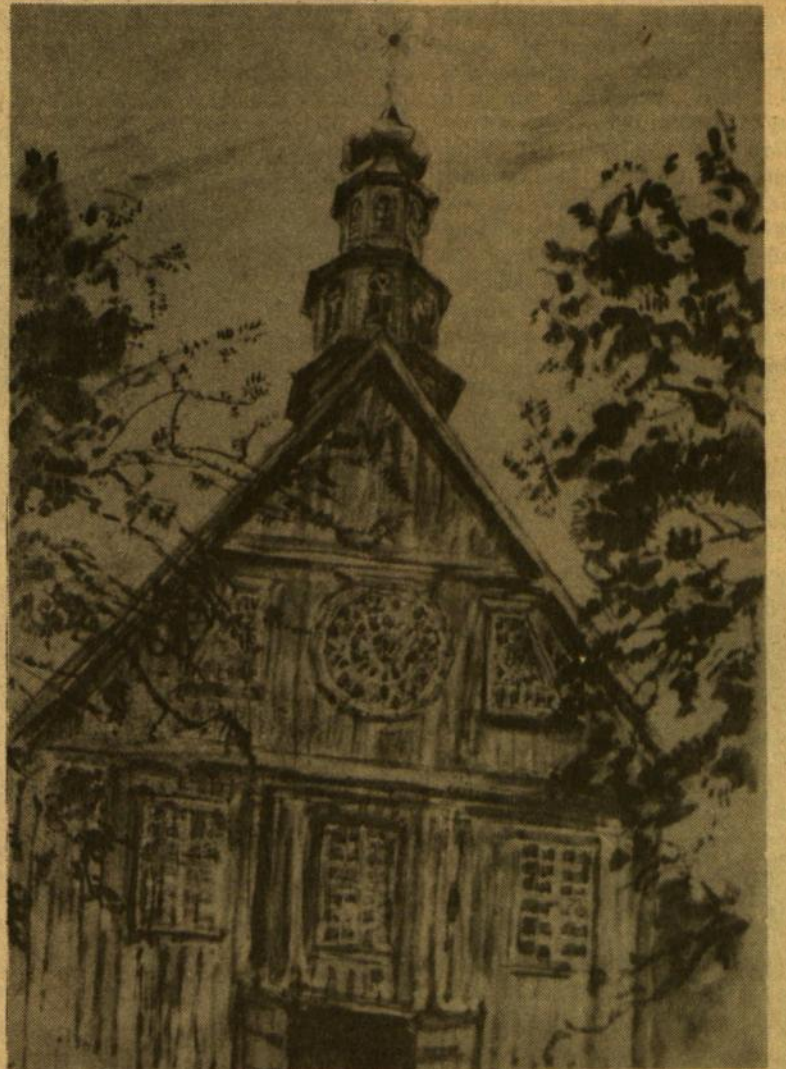
Knyga apie stigmatizuotą mistiką tėvą Giną Burrese, gyvenantį Italijoje, autoriaus kun. J. Burkaus sudaryta iš dviejų pagrindinių šaltinių: Robert J. Fox knygos *Call of Heaven: Brother Gino, Stigmatist* ir Ronald Tangen kasečių bei kelių kitų straipsnių ir laiškų. Knygoje nušviečiama tėvo Gino vaikystė, įstojimas į oblatų vienuoliją, stigmos gavimas, jo tolimesnis gyvenimas bei kunygystės šventimai, o taipgi jo poveikis gausiems jo lankytojams. Autorius tikisi, jog ši knygelė bus paskatinimas skaitytojams „prisidėti prie Dievo žodžio, jo meilės bei gailėstinumo plitimo“.

1. Dr. V. Sruogienė, *Sėja* nr. 2, 1977, p. 14.
2. Ibid., p. 13.
3. J. Vienožinskis, „M. Dobužinskio meno darbų paroda“, 1970, p. 87-88.
4. Ibid., p. 128.

M. V. Dobužinskis
Iš rinkinio „Senoji Lietuva“

Sėda — kiemelis.
Nuotrauka Jono Tamulaičio

M. V. Dobužinskis
Iš rinkinio „Senoji Lietuva“

Varniai — bažnyčia.
Nuotrauka Jono Tamulaičio

Ateities akademinis savaitgalis Chicagoje

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Jaunimo simpoziumas

Simpoziume „Žvilgsnis į mūsų tradicijas ir jų perdavimą“ dalyvavo gailėstingųjų seserų mokslų studentė Rūta Musonytė, prekybinius mokslus baigusi Dana Juodvalkytė-Kapačinskienė ir teisės studentas Vitas Laniauskas. Simpoziumą pravedė Ofelija Barskėytė.

Dana Juodvalkytė-Kapačinskienė paskirstė tradicijas į įvairias kategorijas. Yra Lietuvos ir JAV lietuvių tradicijos. Visuomeninės tradicijos lietuviams gan sėkmingai perduoda. Pagal Juodvalkytė-Kapačinskienę kitos religinės tradicijos, pvz. Velykų tradicijos yra komunistų Lietuvoje nukreiptos jų norima linkme; tuo pat metu ruošiamos mokyklų pavasario šventės. Kalėdų eglutės yra pavirtusios „Naujų metų“ eglutėmis. Seimyninės tradicijos, pvz., JAV, nukrypsta. Lietuviškas vaivšingumas, jai atrodo, išsivijioje sumažėjo, nes žmonėms rūpi individualiniai reikalai. Ji baigė, ragindama, kad grįžtume prie įvairių tradicijų esmės.

Rūta Musonytė suminėjo atvejus, kur yra norima palaikyti ryšius su lietuviais, bet kur vietos aplinkybės sudaro sunkumų palaikyti tradicijas. Ji davė pavyzdį, kad vienuolės, gyvenančios Belgijoje, mielai priima svečius, bet kitaip neįstengia palaikyti lietuviškų tradicijų. Lietuviškas širdingumas, pagal Musonytę, vis vien pasitokius „izoliuotus“ lietuvių lieka, ir tas širdingumas yra ypač parodomas, kai reti lietuviai svečiai pasirodo. Rūta Musonytė padarė pastabą, kad JAV ir Europos lietuvių papročiai yra panašūs, kai kur vis tik jie skiriasi. Pvz. Vasario 16-osios gimnazijos apylinkėse įvykusios lietuviškos vestuvės užsitęsė visą savaitę, o atitiktims JAV ji nerado! Pokalbininkė baigė liūdnesnį parodymą, kad lietuviškos tradicijos išlaikymas — lietuvių kalbos mokėjimas nėra taip išlaikomas, kaip norėtusi matyti. Lietuvių mokyklos darželė mokinukui su mokytoja vis dar susikalba lietuviškai, bet su tėvais jau angliškai.

Vitas Laniauskas teigė, kad kai kuriais atvejais tradicijos nėra perduodamos pilnu būdu, ir, kad jos tapo simboliais, tuščiomis formomis. Jis norėtų matyti, kad tradicijų esminė dalis ir lietuviško samoningumo ir savijautos pajutimas plistų, kad būtų pajautimas, kad tradicijos yra kuo nors pagrįstos. Laniauskas paminėjo, kad tėvai pagal savo pačių pomėgimus perduoda žinių krūvį savo prieaigui apie kokią nors gyvenimo sritį, pvz., kad žurnalistas šeimoje ar visuomenininko šeimoje vaikai auklėjami, šitas tradicijas išmokdami.

Ne visi studentai lieka arti savo lietuviškų kolonijų studentavimo dienomis. Tas sprendimas, kur studijuoti, kartais net pasiekia krizės tašką, ar sąžinę graužia, kad reikia pasitraukti nuo lietuvių kasdieninio gyvenimo. Laniauskas teigė, kad jeigu studentas nutaria, kad neverta išlaikyti tradicijų, kad jos jam darbo neria — tai jam stabdis. Jeigu tradicijos svarbios to studento savijautai, jis gali joms pasinaudoti. Išsivijios tradicijų (šokių grupių, chorų, stovyklų, t.t.) pergyvenimai gali tapti pozityviais punktais. Laniauskas davė pavyzdį iš asmeninės patirties: kai ieškojo darbo kaip universiteto bendrabučio priežiūrėtojas vadovas, jis profesoriams paaiškino turėdą atsakomybę

Ateities akademinio savaitgalio metu vykusiame jaunimo simpoziume 1984 m. spalio mėn. 27 d. Juodvalkytė-Kapačinskienė ir Ofelija Barskėytė. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

stovykloms vadovavimo laikais ir tuo būdu gavo darbą.

Vitas Laniauskas siūlė, kad jeigu norime sėkmingai perduoti lietuviškas tradicijas, 1. turi būti pabrėžiama, kad visa šeima bendradarbiautų lietuvių visuomenėje, ne tik vien tėvai; 2. studentams turėtų būti prieinami šaltiniai, seminarai ir pan. iš kitų lietuvių sužinoti apie profesijas, ar net vasaros darbus; 3. galima sąžiningai „išnaudoti“ lietuvių vardą, „išnaudoti“ tradicijas.

Klausytojai, turbūt pagerbdami studentų pasisakymus iš asmeniškos patirties, neturėjo daug komentarų. Buvo pastebėta, kad Vito Laniausko siūlymas studentus supažindinti su įvairiomis profesijomis, jau yra kai kur vykdomas; kad tai būtų lyg ciklai studentų ateitinių ir kitose veiklose.

Ramunė Kubiliūtė

Sekmadienis, spalio 28 d.

Sekmadienio ryto programa vyko Ateitininkų namuose Lemonte. Dr. Kęstutis Keblys (atvykęs iš Baton Rouge, Louisiana) nagrinėjo temą „Tradicijos ir naujos mūsų literatūros“. Aišku, kad visas tradicijas, apie kurias kalbama, ir patriotines, ir religines, ir šeimos tradicijas, randame literatūroje kaip medžiagą, bet ne apie pažintinę literatūros reikšmę jis žadėjo kalbėti. Literatūra yra savarankiška — jos medžiaga sudaro visos svarbiosios gyvenimo sritys, bet ji nei vienai iš jų netarnauja.

Aišku, gali būti ideologijos ir visuomenės sistemos, kurios to iš literatūros reikalauja, kaip pavyzdžiui, komunizmas — socialistinio realizmo. Paskaitininkas žvelgė į tradicijas kaip į tam tikrą rašymo būdą, kuris gali būti įvairių autorių kartojamas ir todėl galimas vadinti literatūrine tradicija. Tačiau kaip tik dėl to tradicija kaip tokia nėra labai vertinga literatūroje. Literatūros pagrindas yra naujas kūrybinis aktas. Tradicija būtų akmuo po kaklu rašytojui, ir dažnai tokia yra. Tik per originalumą auga literatūra. Kreipdamas dėmesį į lietuvių literatūrą, dr. Keblys išreiškė nuomonę, kad joje tradicijų iš viso nėra. Tegailima kalbėti apie tam tikrus daugelį mūsų rašytojų būdingus įpročius,

o taip pat gal ir ydas. Tokių sarašas būtų gan ilgas, iš jų ryškios: etnografiškumas, — Lietuvos kaimas, Lietuvos miestelis, DP stovyklos; daugiažodis kumas ir plepumas; pasakojimo technikos trūkumas; nesugebėjimas linksminti skaitytoją; erotikos vengimas; humoro stoka. Nors, pagal dr. Kebli, tradicijų nebuvimas literatūrinėje kūryboje yra geras dalykas, tačiau kai kuriais atvejais ankstesnių kalbinės išraiškos formų susigražinimas, jas panaudojant naujai ir savaite, gali būti kūrybinio laimėjimo: pavyzdžiui, naujojoje lietuvių poezijoje tautosakos motyvai sugrįžo naujais pavaldais. Paskaitė Algimanto Mackaus „Hermetiškąją dainą“, kalbančią liaudies dainų kalba.

Rimas Černius, komentodamas paskaitą, kėlė klausimą, ar naujoviškumas, literatūroje visada yra geras dalykas. Nors aklauskimas tradicija aiškiai yra nevaisingas, vargu ar bet koks rašytojas gali rašyti taip, lyg niekas kitas prieš jį nebūtų rašęs. Rašytojai visada mokosi iš savo pirmtakų. Dažnai atsitinka, kad naudojama labai tradicinė rašymo priemonė, tik naujai tapdama visiškai palenka kūrinio meniniam tikslams. Pavyzdžiui, tik šią vasarą išėjusiame Albino Baranausko romane *Pilakalnio šešelis* sutinkame 18

Pakabinkime nors po vieną paveikslą — prašo Čiurlionio galerija

Esame pripratę, kad kas daug nedejuoja, tas ir vargu neturi. Viena iš tų mažai dejuojančių institucijų yra Čiurlionio galerija Jaunimo centre, Chicagoje. Visi ja džiaugiamės ir didžiujamės. Ne vienas iš lietuvių bei amerikiečių galerijų žinovų yra pareiškęs, kad tai viena iš puikusių privačių galerijų visoje Chicagoje. Nors kartą per mėnesį Čiurlionio galerijoje lietuvių visuomenė randa progą pamatyti mūsų lietuviško meno didžiūnus ar tuo pačiu jaunosios kartos stiprių dailininkų darbus. Galerija turi monumentalią paveikslų kolekciją, kurią gali skolinti reprezentacinėms parodoms. Turi turtingą lietuvių dailininkų darbų skaidrų

amžiaus romanams būdingą pasakotojo „bendrą“ su skaitytoju, tik čia jis išnaudojamas kaip priemonė sustiprinti pasakojimo ironiją ir sukurti nuotolį tarp pasakotojo ir skaitytojo. Po paskaitos ir komentaro kilo gyvos diskusijos: buvo aiškinamasi, ar nėra ir daugiau būdų literatūrinėms tradicijoms aptarti, ir ar ne lietuviškos literatūrinės tradicijos buvimas kaip tik sudaro pagrindą tam intertekstualumui, kuris taip gyvas mūsų poezijoje ir yra vienas svarbiųjų kūrybinių jos šaltinių.

„Ateities“ akademinis savaitgalis baigtas šv. Mišiomis, kurias atšakojo kun. dr. Kęstutis Trimakas. Savo pamokslė jis kvietė dalyvius prisiminti, jog Jėzus Kristus pasakojė žmonėms apie Tėvą. Bažnyčia taip pat pasakoja — apie Jėzų Kristų. Ji pasakoja senas ir girdėtas istorijas, bet ji taip pat yra pasakojimas apie naujus susitikimus su Jėzumi Kristumi. Bažnyčia pati yra pasakojimas, nes žmonės, kurie ją sudaro, Kristaus liudijimu ir savo gyvenimu tampa to besitęsiančios Dievo karalystės istorijos dalimi: kaip Pranas Dovydas, kaip Motina Teresė. Tradicija yra gyvybės šaltinis krikščionims, o jie patys — jos gyvybės laidas.

Koresp.

Baltų tautosakos simpoziumas

Jau kuris laikas lietuvių, latvių ir estų bendroji mokslinė veikla išsivijioje yra pasigėrėtina. Visų trijų pastangomis šiam reikalui įsteigtas apsiūngimas — Association for the Advancement of Baltic Studies — AABS (Baltiškųjų studijų puoselėjimo draugija) yra metų metais jau daug nuveikusi ir savuteje, ir baltistikos tarptautinėje plotmėje. Nuolat ir nuolat Draugijos organizuojami studijiniai suvažiavimai yra tapę reikšmingu įvykiu aplamai humanitarinių mokslų pasaulyje, juo labiau tarptautinės plotmės šakotaj baltistikoje.

Be šių didžiųjų suvažiavimų, atskirose vietovėse yra organizuojami dar specialūs simpoziumai nagrinėti kuriai nors vienai baltistikos temai. Tokie simpoziumai irgi tampa gana kūrybingu lietuvių, latvių ir estų (daugiausia jau jaunosios kartos akademiku) susitikimu. Tada paskaitų ir pašnekesių forma pasidalinama kurio nors specialiojo baltistikos srity pasiektais rezultatais ir ieškoma gairių atečiai.

Toks įvykis š.m. spalio 27 d. buvo Toronto, Kanadoje. Vietinis Association for the Advancement of Baltic Studies skyrius suruošė 5-tą metinį simpoziumą Toronto universitete. Šių metų simpoziumo tema buvo — „Baltų tautosaka: dievybės ir dainos“. Publikai ir programos dalyviams ši karta pirmavo latviai. Bet netrūko ir lietuvių, ir estų. Elena Bradūnaitė-Aglinskienė (American Folklife Center, Washington, D. C.) simpoziume skaitė paskaitą „Folklore Traditions in the Baltic Diaspora“. Estas, Indianos universiteto profesorius Felix Oinas nagrinėjo temą „On Estonian Folk Religion“.

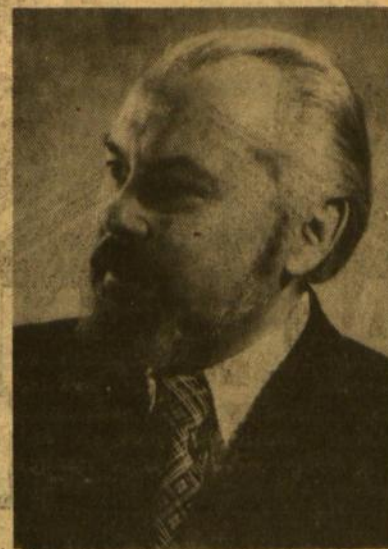
NAUJI LEIDINIAI

• *Skautų aidas* nr. 7 (1984 rugpjūtis). Mėnesinis jaunimo žurnalas, leidžiamas Lietuvos skautų sąjungos. Redaguoja Antanas Saulaitis, SJ, 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Administruoja Malvina Jonikienė, 6346 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams — 5 dol., pusė metų — 3 dol.

Numeryje spausdinama skautiškų susitikimų, įvykių šių metų gegužės mėn. 26-28 d. Dainavoje, Manchester, Mich., medžiaga — įvairių vaizduotės žaidimų, skirtų Lietuvos istorijai pažinti ir pergyventi, aprašai bei instrukcijos kaip juos toliau skautiškose sueigose vesti.

• *Moteris* nr. 4 (1984 lieparrugpjūtis). Žurnalas, leidžiamas Kanados Lietuvių katalikų moterų draugijos. Redaktorė — Nora Kulpavičienė. Administratorė — B. Pabedinskienė. Adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata — 10 dol.

Numeryje gausu istorinės medžiagos: G. Breichmanienė rašo apie tautinių šokių kultūros pradininkę Mariją Baronaite-

Poetui Kaziui Bradūnui buvo paskirta Vinco Krėvės vardo 1982-1983 metų literatūros premija už jo eilėraščių rinkinį „Priešai“, išleistą Ateities literatūros fondo 1983 metais Chicagoje. Tai jau penkioliktąjį Vinco Krėvės vardo literatūros premiją, kurią kas dveji metai skiria Montrealio lietuvių akademiniams sambūris už išskirtinį grožinės kūrybos veiklą išsivijioje.

Simpoziumo popietinėje programoje buvo įdomiu filmu pristatytas žymusis lietuvių liaudies dainų rinkėjas Kristjanis Barons (1835-1923). Jo nuopelnus lietuvių tautosakai apibūdino Anita Liepins. Laila Muizniece (University of Western Michigan) skaitė paskaitą apie poetinį įvardį „aš“ lietuvių dainose, o būsęs jaunų lietuvių šokėjų ir dainininkų inscenizavo tradicines lietuvių krikštynas. Iš Estijos buvo gauti du video filmai, kurie etnografiškai pristatė estų ir kitų ugrofinių tautų ir genčių savitus bruožus. Filmai yra laimėję premijas tarptautiniuose dokumentinių filmų konkursuose.

kfp.

Chicago teatruose Premijuota airio drama

Vienas iš pirmųjų dabarties airių dramaturgų yra Hugh Leonard, gimęs 1926 m. Mokslus išėjęs Presentation kolegijoje, jis dešimtmetį buvo literatūrinis Abbey teatro redaktorius. Jam teko garbė būti sostinės, Dublino, teatro festivalio direktoriumi. Savo sukurto drama dramomis jis laimėjo New Yorko kritikų žymenį. 1978 m. jo drama buvo pripažinta geriausia. Jis taip pat laimėjo Harvey žymenį, pripažinus jo kūrinių „A Life“ geriausiu 1979-1980 m. drama. Tai plačių talentų žmogus. Anglų televizijai ruošė dramas iš Dickenso, Flauberto ir Maughamo prozos veikalų. Kūrė ir filmų scenarijus, o dabar Airijoje yra populiari jo savitinė satyrinė skiltis „Sunday Independent“ laikraštis.

Jo tas premijuotasis kūrinys „A Life“ dabar statomas Chicagoje, Body Politic teatre, 2261 N. Lincoln. Dramoje vaizduojamas anglų civilinis tarnautojas, kuris iš gydytojų patyręs, jog jam beliko gyventi tik šešetas mėnesių, eina susitaikyti su savo senais draugais, ir sena meile. Drama tuo įdomi, kad veiksmas vyksta dviejomis plotmėmis: vyresniųjų susitikimas dabartyje ir įtarpas iš jų jaunystės gyvenimo, vaidinamos jaunų aktorių, vyresniųjų tam tarpui paliekant užtemdytoje scenos pusėje. Šiaip jau vaidinimo slinktis gana lygi, be kokių ypatingesnių staigmenų.

Daug inėšes gabus režisierius James O'Reilly, pasižymėjęs vadovaujantiuose vaidmenyse Chicago miesto pirmiausių teatruose: Goodman ir Court (Chicago universiteto). Pasireiškęs filmuose ir televizijoje. Apskritai visi aktorijai įgudę, net ir jaunesni. Megan Cavanagh dramos studijas išėjusi Rosary kolegijoje. Edgar Meyer matytas televizijoje ir filmuose, pasirodęs scenos pusėje. Grant Parko scenoje: Roderick McLachlan dar tik 1982 m. baigęs Northwestern universitete studijas. Jeffrey Steele atėjęs iš Goodman dramos mokyklos.

J. Pr.

knyga *Peiras Karužai*. Spausdinamos Nelės Mazalaitės Gabienės apybraižos „Gera turėti šviesą“ ir „Muzika“ bei Prano Puskurno „Dramos „Ne žemės horizontai““ ištautos. Angliškose dalyje supažindinama su tautodailininku Kaziu Bartanum, toliau diskutuojamas Donald Ex Templer mintys apie lietuvių tautinį charakterį.

Premija už religinį veikalą

Ateitininkų jubiliejiniam kongrese Chicagoje 1985 metais bus įteikta premija 2000 dol. už religinį veikalą, skiriant tūkstantinę autoriui, o kitą tūkstantinę — leidyklai. Premijos mectenatas kun. J. Prunskis.

Dalis klausytojų dr. Kęstutis Keblys paskaitos metu per Ateities akademinį savaitgalį, 1984 m.

Dr. Kęstutis Keblys svarsto tradicijas ir naujoviskumą mūsų literatūroje Ateities akademinio savaitgalio programoje, 1984 m. spalio mėn. 28 d.